

Qui som

Editorials

Opinions i documents

Congrés

Activitats

Formació

Actualitat

Posicionaments

Llibres

Contacte

Qui som

Editorials

Opinions i documents

Congrés

Activitats

Formació

Actualitat

Posicionaments

Llibres

Contacte

SESSIÓ D'ESPAI OBERT: "CULTURA RELIGIOSA A L'ESCOLA DE CATALUNYA EN EL CONTEXT EUROPEU"

El dissabte 13 d'abril de 2024, Joan Gómez i Segalà (Barcelona, 1973), investigador en sociologia de la religió, ha ofert la ponència amb el títol que encapçala aquest text. Ha estat la cinquena de les sessions d'Espai Obert del curs 2023-2024, un cicle que està analitzant des de diferents angles la qüestió "Religions i tradicions espirituals en les arrels de la nostra cultura" promocionat per *Cristianisme al Segle XXI*.

Carme Amorós va introduir l'acte amb la lectura de l'evangeli de Lluc 24, 35-48. Els deixebles d'Emmaús tornen Jerusalem per trobar els deixebles de Jesús, els expliquen com el van reconèixer i, quan estaven tots ells junts, J

Qui som

Editorials

Opinions i documents

Congrés

Activitats

Formació

Actualitat

Posicionaments

Llibres

Contacte

s'havia previst en el programa del curs, amb el títol "La cultura religiosa a l'escola: panorama europeu", perquè en Josep Maria Terricabras, ex-Diputat al Parlament Europeu, que havia de ser-ne també ponent, ha tingut un contratemps en la seva salut que li ha impedit estar entre nosaltres. En aquestes circumstàncies, en Joan Gómez i Segalà, ha assumit la responsabilitat total de la sessió, però amb el títol de "Cultura religiosa a l'escola de Catalunya en el context europeu".

Carme Amorós ha presentat el ponent: llicenciat en Sociologia per la UAB, coordinador en l'elaboració del mapa religiós de Catalunya (de l'equip "Investigacions en Sociologia de la Religió", de la UAB); com a tècnic especialista de la Direcció General d'Affers Religiosos de la Generalitat de Catalunya (2004-2020) va coordinar l'elaboració de la "Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya", i és autor de llibres sobre aquesta matèria, el darrer dels quals ha estat *Laïcitat, religions i prejudicis* (Barcelona: Fragmenta, 2023) i col·laborador amb diverses universitats i mitjans.

Joan Gómez ha introduït la seva exposició especificant el propòsit d'aquesta ponència: no pretén convèncer de què cal fer en la nostra situació concreta, sinó sacsejar per tal de fer dubtar d'algunes coses de les quals no acostumem a ser conscients. En el plantejament inicial es donava la paraula a la Filosofia (amb Josep Maria Terricabras) perquè expliqués la necessitat de la cultura religiosa, des d'una perspectiva de ser crítics i tolerants, per donar sentit a la vida, i després es passava la paraula a la Sociologia (amb Joan Gómez) perquè ho expliqués des de la perspectiva d'evitar prejudicis i d'afirmar la convivència.

Ara el plantejament es referirà a l'escola per a les noves generacions, on la cultura religiosa no hi ha d'ocupar el paper d'una "Maria" dins del *currículum*, sinó com una qüestió fonamental per a la vida social i política. I es pregunta qui ha de fer aquesta tasca.

En l'àmbit europeu la cultura religiosa a l'escola s'ha abordat amb models diversos:

- amb un ensenyament no confessional (Gran Bretanya, Dinamarca, Suècia, Finlàndia, Estònia, Eslovènia);
- amb un ensenyament confessional optatiu (Espanya, Portugal, Itàlia, Bèlgica, Països Baixos, Luxemburg, Polònia, Letònia, Lituània, Polònia, República Txeca, Eslovàquia, Hongria);
- amb un ensenyament confessional obligatori (Alemanya, Àustria, Irlanda, Romania, Bulgària, Grècia, Xipre, Malta, i en el cas d'Alemanya, ofert amb un ventall de confessions);
- amb un ensenyament del fet religiós integrat en altres matèries (França).

No hi ha un patró més general per raons històriques i perquè depèn de l'organització dels estats, que també és diversa. S'observa que es dona un tractament paral·lel a la qüestió religiosa i a la lingüística. Alguns estats promouen una determinada identitat i l'escola no entra en allò que diferencia, que resta reservat a la vida privada (cas de França). A Espanya, l'article 16.3 de la Constitució de 1978 diu: "Cap confessió tindrà caràcter estatal. Els poders públics tindran en compte les creences religioses de la societat espanyola i mantindran les conseqüents relacions d

Qui som

Editorials

Opinions i documents

Congrés

Activitats

Formació

Actualitat

Posicionaments

Llibres

Contacte

La Constitució no defineix l'Estat com a laic ni com a aconfessional i això dona un cert marge d'actuació. El gener de 1979 l'Estat Espanyol i la Santa Seu signen uns Acords sobre qüestions jurídiques, ensenyament, cultura i altres, els quals, pel seu caràcter internacional, tenen un valor normatiu superior en tot el cos legislatiu estatal. El novembre de 1992 es firma l'Acord de cooperació de l'Estat amb la Federació d'Entitats Religioses Evangèliques d'Espanya, amb la Federació de Comunitats Israelites d'Espanya i amb la Comissió Islàmica d'Espanya, que es desenvoluparan bastant més endavant. El fenomen de la globalització porta a la flexibilització dels principis estatals. L'informe Debré (2003) proposa passar de la incompetència a la intel·ligència per poder resoldre els problemes entre la llibertat de consciència i la integració, arran de la diversitat religiosa.

La cultura religiosa interessa per saber qui som, personalment i col·lectivament. Inicialment, es va voler resoldre la conflictivitat entre anticlericals i confessionalistes amb l'optativitat, però, ja en ple segle XXI, amb una societat que ha esdevingut manifestament plurireligiosa, ens cal cultura religiosa per conviure. Aquesta cultura ha de superar dos esculls: d'una banda, tenim uns prejudicis (declivi de la religió) que no ens permeten entendre on som; d'altra banda, no tenim la base per avançar perquè s'ha trencat la transmissió intergeneracional de la cultura religiosa.

Una educació no és integral sense cultura religiosa, en el benentès que per tenir una cultura àmplia no cal fe. Però, atès que la religió és un àmbit molt actiu, creixent i innovador, la cultura religiosa que necessiten els alumnes del segle XXI no és la història sagrada que s'ensenyava al segle XX. Avui dia, cada religió només es pot entendre des dels seus conceptes i no serveix una traducció des dels referents religiosos propis. Mentre no entenguem això, qualsevol singularitat religiosa (hijab, ramadà, pregària regular, etc.) ens sembla un extremisme o un abús inadmissible.

Des d'aquesta prèvia, Joan Gómez ens planteja: quina és la cultura religiosa que necessitem, quin objectiu ha de tenir i qui l'ha d'impartir.

1. *Quina cultura religiosa?* Una cultura religiosa per saber qui soc i qui som, i per entendre els altres. La cultura religiosa és molt més que història (tant si es tracta d'història sagrada com si ho és de les religions): no ha de servir només per entendre el passat i l'art. És necessària per entendre tant les relacions internacionals com les relacions al barri, tant d'avui com en el futur. És necessària per entendre'ns com a societat i també per tenir referents sobre els quals construir una identitat personal en un context globalitzat (i mercantilitzat). Sense cultura religiosa no hi ha base per construir una espiritualitat / interioritat sòlida i, en conseqüència, és difícil tenir sentit crític sense referents de diferents sentits de la vida (i de tota l'existència). La seva manca pot ser una qüestió d'incultura per a uns, i per a altres pot ser, a més, motiu de segregació. Com es pot ajudar a trobar el propi sentit de la vida, el que ens identifica? El sentit no és només un coneixement de la realitat, sinó també un dir com ens hem de comportar (una moral). Quin sentit hi han donat els avantpassats? I els nostres coetanis? En ple segle XXI ens identifica més el com creiem que el què creiem. Com diu Joan Estruch, hi ha els que creuen que saben i els que saben que creuen. Des d'aquesta òptica, jo puc aprendre dels altres.
2. *Per què?* Una cultura religiosa per a la cohesió social, una cultura religiosa per entendre'ns. Al segle XXI, cal entendre tres nivells de diversitat per evitar estereotips: hi ha diverses religions, les religions són diverses i hem de substituir el "què creiem" pel "com creiem". Això és especialment important perquè a Europa estem en una societat secularitzada, on la ideologia dominant considera la religió un afer privat, la qual cosa xoca amb la ideologia dominant a la resta de continents, que no és que no estigui d'acord amb la secularització, sinó que la troba incompreensible. Com diu Jaume Flaquer, Déu es dona a conèixer en el cristianisme a través de la seva

Qui som	Editorials	Opinions i documents	Congrés	Activitats	Formació
Actualitat		Posicionaments	Llibres		Contacte

renissisme. Per tant, en la qüestió religiosa, no ens trobem, simplement, davant d'un problema d'immigració.

3. *Qui?* Educadors amb coneixements interculturals. Com ja s'ha dit, el 1979 s'estableix per a l'ensenyament el criteri de l'optativitat: és obligatori oferir ensenyament catòlic, que és optatiu per l'alumne. Al cap de quaranta anys, podem veure'n els efectes: com que hi ha l'assignatura de religió catòlica, la resta de matèries no aborden cap contingut religiós. Per exemple, en Filosofia s'explica Nietzsche: però com es pot entendre el seu pensament sense fer referència a la religió? I com que la tria de la religió esdevé minoritària ens trobem que la majoria de mestres no tenen cap base de cultura religiosa. El que als anys 80 va ser una solució per a Espanya, als anys 20 d'aquest segle esdevé un problema per a Catalunya perquè no hi ha eines per entendre la nostra realitat social i totes les solucions són problemàtiques: mentre no s'han aplicat hi ha hagut discriminació, i quan s'han aplicat, s'ha aprofundit la segregació. Seria molt millor una assignatura aconfessional obligatòria? Però qui la donaria? Uns mestres que redueixin la religió a un sistema de creences o, encara pitjor, que ho entenguin com una malèvola estratègia per manipular la gent de bona fe? O uns mestres creients que entenen les altres religions per analogia a la seva? Cal entendre quina aportació global ha fet la religió, sense imposar una secularització. Quan la religió és considerada una qüestió privada, separa (com succeeix també amb la política), de forma que qualsevol manifestació pública dels altres és tinguda per un abús i no un exercici de la seva llibertat. La qüestió és com ho fem com a societat per trobar-nos junts, sabent que uns i altres tenim diferències (festivitats, noms, pràctiques, sistemes alimentaris, indumentàries, etc.) i ens hem de comprendre plegats.

En el diàleg posterior s'han suscitat diverses qüestions. Entre d'altres, aquestes:

- El *com creiem* pot donar lloc a més punts de trobada que el *què creiem*, o, dit d'una altra manera, importa més la pràctica del dia-a-dia que les etiquetes que posem.
- Pel que fa a l'elecció dels ateu en el model obligatori, com és el cas d'Alemanya, alguns pretenen que s'eduqui en la no-creença com a via cap a una "Arcàdia feliç".
- Ens trobem davant d'un problema multifactorial i amb una clara manca de recursos. Una possible solució podria venir del diàleg interreligiós amb implicació de les diferents esglésies, però, en realitat, s'hi està molt poc interessat, i més aviat és vist com una font de contaminació.
- Al cap de 40 anys de treballar amb tots els partits del Parlament de Catalunya, encara no s'ha pogut concretar res sobre el contingut en matèria de religió ni com seleccionar el seu professorat. La dificultat de crear un cos de professors és el de generar una consciència crítica, abstenint-se de prejudicis.
- Amb el llenguatge religiós succeeix com amb les llengües: la millor manera d'aprendre una segona llengua és tenir la primera ben coneguda. És un error esperar que una criatura es decideixi religiosament quan ja sigui adult. No es pot viure en el buit (deixant a banda certes experiències dels místics) i sempre ens imaginem alguna cosa (per exemple, sobre la mort).

[Qui som](#)[Editorials](#)[Opinions i documents](#)[Congrés](#)[Activitats](#)[Formació](#)[Actualitat](#)[Posicionaments](#)[Llibres](#)[Contacte](#)

religió depèn molt del lloc geogràfic on hem crescut.

- Davant la dificultat actual d'enfocar una cultura religiosa que és necessària, potser cal anar-s'hi posant i veure com anem resolent els nostres prejudicis.
- L'educació es planteja com integrar molts aspectes comuns i s'ha de basar en la formació integral de la persona, una formació que no pot ser només instrumental, sinó que també ha de ser moral.
- El contorn del que és religiós cada vegada és més confús i porós: i entren l'espiritisme?, la maçoneria?, el *New Age*? ... D'altra banda, la religió és un fenomen ambivalent: és font de santedat, però també de perversió.
- L'escola ha de fer possible barrejar-se els que són diferents i conèixer-se tots. Cadascú és com és i cal oblidar-se de separar el "normal" del "diferent". S'ha de situar la religió dintre de la història del pensament, d'allò que porta a un món més humà. Els professors s'han d'ajustar a la línia del centre, més enllà de la posició personal de cada professor.
- Cal una formació massiva del professorat, de forma que sàpiga molt dels seus propis prejudicis.

Per cloure l'acte, Carme Amorós ha enviat una salutació a Josep Maria Terricabras, desitjant-li una bona i ràpida recuperació. Els assistents hi han respost amb un fort aplaudiment.

*

Excepcionalment, en aquesta sessió, a partir de la 1 del migdia, ha tingut lloc una segona part, dedicada al professorat que participa al curs de "Formació Cristianisme Segle XXI", que ha comptat també amb la participació del ponent anterior, Sr. Joan Gómez.

Podeu veure complet de la xerrada fent clic [aquí](#)

Categories: Activitats, Espai obert 15 abril 2024

Compartir a xarxes

PREVIOUS

← **Caritat com a refugi de la mala consciència?**

